

Kas mus veda?

Viktorija DAUJOTYTĖ

Kas yra gyvenimas? Kam mes gyvename?

Klausiame kitų, klausiame tų, kurie gyvena su mumis, ir labiausiai pasitikėdami klausiame tų, kurie jau yra išėję.

Marijos-Šatrijos Raganos gyvenimas į šį klausimą mums leistų atsakyti labai paprastai: žmogaus gyvenimas yra tai, kas lieka po to, kai gyvenimas mus palieka.

Viktorija Daujotytė. Mažeikių muziejus. 1997 m. kovo 7 d.

Yra gyvenimų, kurie išnyksta iškart po to, kai baigiasi mūsų fizinis gyvenimas, mūsų buvimas žemėje. Yra gyvenimų, kurie išlieka, išsilaiko iki tol, kol gyvena jų artimieji, jų vaikai, draugai, bičiuliai, mylimieji ir mylintieji. Ir yra gyvenimų, kurie ima tarsi augti, didėti iš savęs, skleistis, peržengia ne tik savo fizinę būseną, peržengia savo jubiliejinės sukaktis, pereina į antrąjį šimtmetį, o atrodo, kad tik dabar mes tą gyvenimą imame suprasti, kad tik dabar girdime atsakymą į tą pagrindinį klausimą: kas yra mūsų gyvenimas ir dėl ko mes gyvename?

Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana į šį klausimą atsako keleriopa prasme: žmogus gyvena ne tik pakludamas savo norams, savo širdies impulsams, kurie mus ne tik veda, bet dažnai ir klaidina, žaltvykslėmis rodydami mūsų kelią, žmogus gyvena įveikdamas savo norą, savo jausmą, įveikdamas žaltvykslės vilionę, pasiryždamas tam, kam jis ruošėsi savo sąmoningumu, savo dvasia.

Šatrijos Ragana būtent ir liudija šitą gyvenimo linkmę: nepaklusti vien savo pačios, kaip atskirybės, norams, žiūrėti, kad į tą gyvenimą įeitų kitų žmonių gyvenimai, kad tu darytum kažką ne tik sau, bet ir tiems, kurie gyvena greta tavęs, kad tas gyvenimas kažką reikštų tiems, kurie yra už tave silpnesni, menkesni, kurie šaukiasi tavo globos, tavo rankos, tavo malonės.

Šatrijos Ragana yra įvykdžiusi gyvenimo ne tik sau – gyvenimo ki-

tiems – programą. Nėra daug tokių žmonių – nėra daug jų pasaulyje, nėra jų daug ir Lietuvoje. Tai labai atskiri žmonės, kurie tarsi turi didįjį gyvenimo pašaukimą. O tas didysis gyvenimo pašaukimas, kaip man dabar atrodo, yra ne kas kita, kaip tarnystė – tarnystė kitam ir kitiems.

Šatrijos Ragana mums liudija ir dar vieną labai svarbų žmogaus gyvenimo matmenį – matmenį, kuris yra be galo reikšmingas, kai galvojame apie gyvenimą kaip tebesitęsiančią prasmę. Ta prasmės versmė yra kūryba. Paslaptingas žmogaus dvasios likimas, ieškojimas atramų ten, kur jų negali matyti realybėje, kasdieniniame gyvenime. Ypatinga būseną, kuri kelia žmogaus akis į viršų ir kreipia į gamtos misteriją, vykstančią paslaptinai, giliai, tarsi skatinančiai – suprasti, įsigilinti, pamatyti.

Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana iš tiesų buvo didi kūrėja tuo požiūriu, kad savo kūryboje ji stengėsi sujungti ne tik tai, kas kilo iš jos pačios dvasios, rūpesčio, bet ir tai, kas kilo iš kitų žmonių. Ji stengėsi sujungti aukštą savo dvasios rūpestį ir tą rūpestį, kuris kilo iš kitų žmonių ir kilo kaip pastanga, kuri atitiko tos dvasios galimybes. Užtat jos kūryboje į vienumą, į visumą jungiasi ir jos pačios mąstymas, mintis, grožio pajauta ir kasdieniškasis gyvenimas. Štai motina su savo vaikais, štai apleistas gyvenimas – vienišo žmogaus gyvenimas, vargas, ligotas, štai gyvenimas, kuris yra panašus į peteliškės – vienadienis skrydis, bet ir tas gyvenimas yra vertas, kad kažkas jį pamatytų.

Ir yra ta didžioji erdvė, kuri yra mūsų visų, kurioje mes visi esame, ir tos erdvės vardas Marijai Pečkauskaitėi-Šatrijos Raganai paaiškėjo labai anksti. Tai – Lietuva. Tai – Lietuvos rūpestis. Ir šitas rūpestis yra lydėjęs Marijos Pečkauskaitės-Šatrijos Raganos asmenybę: gyventi kiek įmanoma įsijungiant į Lietuvos buvimą, rašyti apie jos praeitį, kad jos vaikai turėtų ką skaityti, rašyti Lietuvos istorijos pastabas, rašyti kūrinis, kuriuose būtų ir mokoma, kaip žmogus turėtų gyventi, nevengiant pamokymo.

Galima mąstyti, kad Šatrijos Ragana lietuvių literatūroje yra rinkusis panašią

(Nukelta į 4 psl.)

Pavandenėje

(Atkelta iš 3 psl.)

idėjinę liniją, panašų kelią, kaip jos didis autoritetas Maironis. Jai, be abejo, buvo labai artima maironiškoji orientacija, tos pačios vertybės, kurių aukščiausia viršūnė yra Dievas.

Dievas ir Tėvynė buvo jos svarbiausios atramos. Mes kalbame apie krikščioniškosios pasaulėžiūros, apie labai aukšto krikščioniško sąmoningumo rašytoją, kuri ir savo kūryboje sąmoningai jungė ir žmogaus kasdienišką gyvenimą, ir tą mįslingą žmogaus įsigalvojimą, įsimąstymą į tai, ką žmogus savo dvasinio intensyvumo akimirka jaučia kaip didžią energiją, didžią dvasią. Ir nėra abejonės, kad būtent čia, šioje paslaptingoje žmogaus dvasios erdvėje, Marija Pečkauskaitė-Šatrijos Ragana yra žengusi didelį žingsnį – matuojant jį mūsų literatūros galimybių aspektu.

Žymiausiame savo kūrinyje, kuris ypač brangus turėtų būti Žemaitijos, Užvenčio krašto žmonėms, – apysakoje „Sename dvare“ („Mamatės užrašuose“) ji sukūrė dvasinio įsimąstymo, dvasinės įžvalgos, dvasinio regėjimo, įspūdingo paslapties jautimo atmosferą.

Ką reiškia mūsų šita mažytė piligrimiška kelionė – Šatrijos Raganos kelias? Ko mes siekiame, būdami tuose erdvės taškuose, kurie susiję su Šatrijos Raganos gyvenimu?

Man atrodo, kad mus veda ta pati viltis, kuri vedė ir Šatrijos Raganą, einančią savo gyvenimo keliais. Viltis susitikti, viltis kažką suprasti apie gyvenimą, viltis, kuri lemtingą akimirka gali pasirodyti kaip galimybė patirti tai, ko mes tikimės, besileidžiančios saulės spinduliuose, šitame monotoniškame Žemaitijos lietuje mes tikimės išgirsti balsą, kuris yra likęs tuose pačiuose medžiuose. Viltis susitikti tai, kas čia galėjo aidėti ir įvykti būtent prieš 100 metų. Būtent tiek metų mus skiria nuo to laiko, kai čia praėjo, kai čia lankėsi, čia klūpėjo, meldėsi, kūrė, galvojo, mąstė Šatrijos Ragana.

Kultūra yra labai trapi. Kultūra apskritai yra bejėgė be žmonių. Jei tais keliais, kuriais ėjo Šatrijos Ragana, niekas neitų, tie keliai išnyktų iš mūsų

atminties. Tie keliai yra ne šiaip keliai, o keliai į mūsų pačių ryškiausių dvasinio gyvenimo ir kūrybos žmonių stiprybės paslaptis, jie įpareigoja bendroms kelionėms, bendriems susitikimams. Ir aš esu tikra, kad tai, ko mes tikimės, jau vyksta, kad mes būsim tos erdvės palytėti ir pakylėti.

Piligrimai išeina mažomis grupelėmis, bet, jeigu jų kelias yra teisingas, prie jų prisijungia daugiau žmonių, ir jie eina kartu, kitiems kelią parodo. Tokiu labai paprastu būdu ir kultūra išlieka žmonėse. Kultūra, kuri taip pat siekia atsakyti į klausimą, kas yra žmogaus gyvenimas. Visi, kurie einame Šatrijos Raganos keliu, esame pakeliui į šito klausimo atsakymą. Bet tik pakeliui.

Nuostabu yra tai, kad toje kelionėje mes susitinkame su tuo, kas yra įstabiausia žmonių gyvenime: su menu, kūryba, su muzika, kaip aukščiausia žmogaus dvasinės būsenos forma. Net sunku patikėti, kad nušaliose Žemaitijos vietose galėjo skambėti Bachas – pasaulio muzikos didysis, kad čia dainavo Regina Maciūtė – dainininkė, kuri ne viešnia pačiose didžiausiose pasaulio koncertų salėse...

Kultūra nesirenka salių, ji gali būti visur. Būtent tai mums yra leista suprasti kaip tikros kultūros požymį. Suprasti tai, ką visu savo gyvenimu ir kūryba buvo supratusi Šatrijos Ragana.

Šv. Marijos skulptūra Medingėnų šventoriuje

Elenos Maslakovos, Sigito Varno ir Antano Ivinskio nuotraukos

Pavandenės bažnyčia